

**IOSUD - UNIVERSITATEA „DUNĂREA DE JOS” DIN
GALAȚI**

Școala Doctorală de Științe Socio-Umane

TEZĂ DE DOCTORAT
CONSTRUCȚIA MITULUI PERSONAL
ÎN OPERA LUI VASILE VOICULESCU

Doctorand,

Panaitiu (Cășuneanu-Panaitiu) Aura-Valentina

Președinte,

Prof. univ. dr. Nicoleta Ifrim
Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați

Conducător științific,

Prof univ. dr. Eugenia-Simona Antofi
Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați

Referenți științifici,

Prof univ. dr. habil. Cătălin Ghiță
Universitatea din Craiova

Conf. univ. dr. Daniela Petroșel
Universitatea „Ștefan cel Mare” din Suceava

Conf. univ. dr. Iuliana-Petronela Barna
Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați

Seria U2: Filologie– Română Nr. 36

GALAȚI

2023

Seriile tezelor de doctorat susținute public în UDJG începând cu 1 octombrie 2013 sunt:

Domeniul fundamental ȘTIINȚE INGINERESTI

- Seria I 1: **Biotehnologii**
- Seria I 2: **Calculatoare și tehnologia informației**
- Seria I 3: **Inginerie electrică**
- Seria I 4: **Inginerie industrială**
- Seria I 5: **Ingineria materialelor**
- Seria I 6: **Inginerie mecanică**
- Seria I 7: **Ingineria produselor alimentare**
- Seria I 8: **Ingineria sistemelor**
- Seria I 9: **Inginerie și management în agricultură și dezvoltare rurală**

Domeniul fundamental ȘTIINȚE SOCIALE

- Seria E 1: **Economie**
- Seria E 2: **Management**
- Seria E 3: **Marketing**
- Seria SSEF: **Știința sportului și educației fizice**

Domeniul fundamental ȘTIINȚE UMANISTE

- Seria U 1: **Filologie- Engleză**
- Seria U 2: **Filologie- Română**
- Seria U 3: **Istorie**
- Seria U 4: **Filologie - Franceză**

Domeniul fundamental MATEMATICĂ ȘI ȘTIINȚE ALE NATURII

- Seria C: **Chimie**

Domeniul fundamental ȘTIINȚE BIOMEDICALE

- Seria M: **Medicină**
- Seria F: **Farmacie**

Construcția mitului personal în opera lui

Vasile Voiculescu

Cuprins

Argument	5
Capitolul 1. Considerații teoretico – metodologice asupra imaginarului.....	10
Capitolul 2. Psihanaliză, mitocritică, arhetipologie literară, mitanaliză și psihocritică. Metode, concepte, strategii și instrumente de analiză a textului literar	
2.1. De la psihanaliză la psihocritică.....	34
2.2. Mitocritica - strategii de receptare a textului literar și modele aplicative	
2.2.1. Gaston Bachelard.....	46
2.2.2. Gilbert Durand.....	55
Capitolul 3. Psihocritica lui Charles Mauron.	
Descrierea și ilustrarea metodei.....	64
Capitolul 4. Receptarea critică a operei lui Vasile Voiculescu	
4.1. Receptarea operei lui Vasile Voiculescu în discursul critic antedecembrist	
4.1.1. Dicționare și istorii literare.....	83
4.1.2. Studii critice în volume și în periodice.....	88
4.2. Receptarea operei lui Vasile Voiculescu în discursul critic postdecembrist	
4.2.1. Dicționare și istorii literare postdecembriste.....	111
4.2.2. Studii critice în volume și periodice postdecembriste.....	123
Capitolul 5. Personalitatea lui Vasile Voiculescu. Repere biografice esențiale și impact asupra constituirii mitului personal	
5.1. Aspecte biografice.....	135
5.2. Activitatea de la revista <i>Gândirea</i>	153
5.3. Mișcarea <i>Rugul aprins</i>	158
Capitolul 6. Constituirea mitului personal voiculescian	
6.1. Semnele eului și mitul personal la începuturi.....	169
6.2. Figurile alterității.....	189
Capitolul 7. Conturarea și consolidarea mitului personal	
7.1. Năzuința către perfecțiunea formală - o altă etapă în conturarea mitului personal.....	198
7.2. Fațete inedite ale mitului personal.....	212

Capitolul 8. Mitul personal voiculescian - perspectivă integratoare.....	226
Concluzii.....	280
Anexe.....	286
Bibliografie.....	289
Lucrări științifice.....	308

**CONSTRUCȚIA MITULUI PERSONAL ÎN OPERA LUI VASILE
VOICULESCU**

Rezumat

Cuvinte cheie: *imaginar, imagine, psihic, identitățile schizomorfe, eu social, eu creator, conștient, subconștient, inconștient, Sine, inconștient personal-impuls, involuntar, complex, inconștient colectiv, arhetipuri, simbol, psihanaliză, compensare, mit, mitocritică, mitanaliză, arhetipologie, psihocritică, fantasma, metaforă obsedantă, rețele de imagini afective, mit personal, figurile alterității.*

Teza de doctorat *Construcția mitului personal în opera lui Vasile Voiculescu* vizează studiul operei scriitorului V.Voiculescu¹ din perspectiva identificării și a analizei specializate psihocritic a structurilor *imaginarului*. Miza demersului *psihocritic* este de a aborda poezia voiculesciană din perspectiva analizei diacronice, în scopul identificării etapelor constituirii *mitului personal*² al autorului. Din acest punct de vedere, tema de cercetare propune ca element de noutate construcția *mitului personal* al scriitorului și se justifică prin instituirea unei perspective noi de interpretare asupra scriiturii poetice, demonstrând că V. Voiculescu este un autor cu resurse stilistice complexe și diversificate, opera sa constituind baza unui amplu nucleu de cercetare.

În activitatea de cercetare, pe lângă *metoda psihocritică*, am aplicat studiul structural (prin identificarea sistematică a rețelelor de simboluri), metoda analizei tematice, prin valorizarea temelor și simbolurilor din text, metoda intertextualității, prin plasarea textului literar în cadrul unei vaste rețele de texte care interferează, precum și metoda comparativă, prin punerea în relație a textelor voiculesciene cu alte modele literare.

Capitolul *Considerații teoretico - metodologice asupra imaginarului* conține o incursiune în teoriile *imaginarului* punctând perspectivele diverse de abordare a termenului pus în discuție, ceea ce va evidenția complexitatea formelor de creare și manifestare a acestuia în raport cu *psihicul*. Cum bibliografia în acest

¹ În lucrarea de cercetare numele autorului va apărea scris V. Voiculescu;

² Conceptul de „mit personal” aparține lui Charles Mauron și este utilizat în studiul *De la metaforele obsedante la mitul personal*, traducere din limba franceză de Ioana Bot, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2021;

sens este uriașă, existând și centre de Cercetare a Imaginarului³, am recurs la o selecție critică a acestora, valorificând în mod deosebit acele teorii care redefinesc termenul din perspectivă istorică, filozofică, antropologică, lingvistică. Așadar, noile teorii asupra *imagnarului* vor avea un aport deosebit, conducând la rezultate inedite prin valorificarea lor în cercetarea de tip *psihocritic* a textelor literare voiculesciene. Ca produs al structurilor *imagnarului*, textul devine spațiul în care comunică *identitățile schizomorfe* ale omului prin intermediul imaginației și „un instrument de deconstrucție a subiectului unic, dar și de reconstrucție a unui suprasubiect sau a unui subiect multiplu funcțional”⁴ cum preciza Corin Braga în *Concepte și metode în cercetarea imaginarii. Dezbaterile Phantasma*. Lumea imaginată este lumea creată pe reprezentarea celei reale, căci imaginarul se subordonează „reprezentării realității exterioare, simbolicului și ideologicului”⁵ conform lui Jacques Le Goff, *Imaginarul medieval*. Contextul socio-cultural în care își desfășoară individul viața determină o evoluție a spiritului uman care se va manifesta prin translatarea *eului auctorial* într-o realitate de ordin superior, configurată artistic de autor.

Ca pereche simetrică a raționalității, imaginarul are legătură cu tot ceea ce este proces de reprezentare simbolică, devenind calea prin care mintea inventează și dezvoltă sensuri noi, într-un mod independent rațiunii. Fie că este un *produs al spiritului*, în sfera căruia se înscrie sacralul (L.Boia⁶) fie că reprezintă locul de întâlnire dintre *pulsunile interioare ale creatorului și presiunile exterioare ale mediului* (Jean Burgos⁷), fie că reprezintă *capacitatea imaginantă a psihicului*, care funcționează în mod dinamic și activ creând un complex de imagini și

³ În România există două Centre de Cercetare a Imaginarului, unul la Cluj, înființat în 2002 de prof. Corin Braga, Centru ce poartă numele *Phantasma*, iar din 2005, funcționează în cadrul Universității „1 Decembrie 1918” din Alba Iulia Centrul de Cercetare a Imaginarului intitulat *Spaeculum*, articolele de cercetare fiind incluse în revista anuală „Incursiuni în imaginar” coordonată de G. Chiciudean.

⁴ Corin Braga, *Concepte și metode în cercetarea imaginarii. Dezbaterile Phantasma*, volum coordonat de Corin Braga, Editura Polirom, 2007, p.17-18;

⁵ Jacques Le Goff, *Imaginarul medieval*, Eseuri, Traducere și note de Marina Rădulescu, Editura Meridiane, 1991, p. 6. Le Goff separă „domeniul imaginarii de cel al reprezentărilor și al ideologiilor, adesea pur intelectuale, considerând că modelele imaginarii țin de știință, pe când arhetipurile, de elucubrația mistificatoare”, în Jacques Le Goff, *Imaginarul medieval, op. cit.*, p.12-13;

⁶ Lucian Boia, *Pentru o istorie a imaginarii*, Traducere din franceză de Tatiana Mochi, Ed. Humanitas, București, 2000, p.26;

⁷ Jean Burgos, *Imaginar și creație*, Editura Univers, București, 2003, p.38;

simboluri⁸, cuprinzând modelele de ordin arhetipal (Corin Braga), prin intermediul *imaginarului*, omul își restructurează reprezentările sale despre lume în spațiul scriiturii în care *figurile alterității* sunt expresia conflictului dintre personalitățile diferite, opuse ale aceluiași *eu*.

Capitolul al doilea, *Psihanaliză, mitocritică, arhetipologie literară, mitanaliză și psihocritică. Metode, concepte, strategii și instrumente de analiză a textului literar*, propune modele inovatoare de interpretare a textelor literare, orientate pe descoperirea funcțiilor inconștientului de a produce imagini *simbolice, mitice* în universul imaginar. În subcapitolul *De la psihanaliză la psihocritică*, sunt surprinse ideile exponenților școlilor de psihanaliză, în privința mecanismului de funcționare a inconștientului, a vieții psihice, a procesului de creație. Nu am încercat realizarea unei sinteze a tuturor interpretărilor, ci am insistat asupra câtorva care definesc raportul dintre *conștient-inconștient-subconștient*, forma de comunicare dintre conștient și inconștient fiind *visul* care are rolul de a *compensa* și *autoregla* viața psihică, structurată de *modele arhetipale*. Un loc aparte în analiza și interpretarea textelor literare îl ocupă critica *mitic-arhetipală* prin care se identifică în text motivele mitice și semnificațiile lor, Radu Surdulescu distingând între cele două tipuri de abordare a realității *logomorfică*, specifică discursului științific și *mitomorfică* - specifică operelor care sugerează un înțeles simbolic. La rândul său, *mitul* este definit din perspectiva religiei, prin raportare la *sacru* și *profan*, din punct de vedere antropologic el își are originea în *rituri*, iar din perspectivă psihologică, *mitul* este localizat în *inconștientul colectiv*, având funcția de a *reconcilia antinomiile* (Radu Surdulescu), partea conștientă și cea inconștientă a eului colectiv. *Arhetipurile* sunt structuri mentale colective care au dat naștere *miturilor* ce pătrund în spațiile textuale prin intermediul *simbolului*. Astfel, potrivit concepțiilor acestor teoreticieni, fanteziile poetului visător sunt bazate pe experiențe și complexe din copilărie și se pot întâlni sub formă de *simboluri* în vis, în mituri, în povești. În triada *Eu/Conștient - Supraeu /Subconștient-Sine/Inconștient*, cel care nu poate fi controlat de gândire și voință este *inconștientul*. În același subcapitol sunt evidențiate concepte precum *mit*, *miteme*, dar și cele specifice psihanalizei, cum ar

⁸ Corin Braga, *Enciclopedia imaginariilor din România, vol. I, Imaginarul literar*, vol. coordonat de Corin Braga, Editura Polirom, 2020, p.13;

fi *inconștient colectiv, matricile inconștientului, arhetipurile Animus, Anima, umbra, mandala, persona, complexul oedipian, meduza*. În subcapitolul *Mitocritica-strategii de receptare a textului literar și modele aplicative*, sunt prezentate ideile teoreticienilor Gaston Bachelard și Gilbert Durand referitoare la mitocritică. În cercetările sale asupra imaginarului, Gaston Bachelard a pornit de la premisa că psihicul uman cuprinde reprezentări sub formă de imagini care au o puternică încărcătură afectivă și care sunt fie provocate de evenimente neașteptate, fie rădăcinile imaginației se găsesc în adâncul ființei, în ceea ce este etern, primitiv, în *matricile inconștientului*, în arhetipurile *Animus* și *Anima* pe care le consideră *forțe imaginante* inseparabile, alături de *hormonii imaginației: pământ, apă, aer, foc*. Gilbert Durand clasifică simbolurile după criteriul gesturilor dominante în simboluri ale regimului *diurn*, respectiv *nocturn* (*teriomorfe, nictomorfe, catamorfe; simboluri ascensionale, spectaculare, diarectice* și simbolurile *inversării și intimității, simbolurile ciclice*). Elementele criticii antropologice sunt coroborate metodei psihocritice în vederea constituirii unei grile personalizate de lectură a textelor voiculesciene.

Capitolul al treilea este dedicat descrierii și ilustrării *metodei psihocritice* din lucrarea *De la metaforele obsedante la mitul personal* a teoreticianului Charles Mauron. Având ca punct de plecare psihanaliza, *psihocritica* presupune parcurgerea a patru operații în vederea deoalării *mitului personal* al scriitorului: decelarea imaginilor obsedante și involuntare prin suprapunerea textelor poetice ale autorului V. Voiculescu; observarea modului în care se repetă rețelele de asociații afective, care sunt tăsăturile structurale constante, evoluțiile lor, combinarea temelor, viselor, analiza metamorfozelor acestora în vederea decelării imaginii personalității inconștiente a autorului, a *mitului personal* și în final, prin control biografic rezultatul obținut e validat prin raportarea altor documente decât opera (scrisori, mărturisiri, relatări ale prietenilor). Aportul psihocriticii este de a ilustra personalitatea inconștientă a autorului prin studierea textelor literare în vederea deoalării acelor surse intime care determină repetarea mitemelor, a rețelelor de asociații afective în funcție de care prinde contur mitul personal al autorului.

Instrumentarului psihocritic aplicat demersului nostru de identificare a mitului personal voiculescian i se adaugă și mitocritica, și mitanaliza lui Gilbert

Durand, în vederea cuantificării mitemelor, a figurilor mitice, a redundanțelor. În centrul mitului, se află mitemele care sunt de natură arhetipală după C.G. Jung și structurală după Gilbert Durand.

Capitolul *Receptarea critică a operei lui V. Voiculescu* fixează opiniile critice antedecembriste și postdecembriste. Pentru că studiile critice privind opera autorului V. Voiculescu sunt foarte numeroase, ne-am rezervat dreptul de a opera o selecție justificată atât de miza întregului nostru demers, cât și de importanța lor în diacronia receptării specializate a scrierilor lui V. Voiculescu. Ne asumăm, însă, posibilitatea ca această selecție să fie oricând extinsă, îmbunătățită și nuanțată. Se propune o perspectivă diacronică de receptare a operei cu modificările fiecărei etape de creație (sămănătoristă, gândirist-ortodoxistă, mistică, erotică) prin raportarea la contextul istoric, social, politic, la modelele vremii. Critica antedecembristă și-a îndreptat atenția asupra volumelor de la începutul carierei sale literare și mai puțin asupra volumelor de poezie mistică și erotică publicate postum, din cauza contextului istoric ce a îngăduit atenția care ar fi putut fi acordată acestora. În această secțiune a capitolului dedicat receptării specializate a operei lui V. Voiculescu au fost sintetizate opiniile critice reunite în câteva istorii și dicționare ale literaturii române, studii critice în volume și periodice, reprezentative pentru imaginea acestui scriitor, înainte de anii 90.

Se poate afirma că profilul literar al scriitorului V. Voiculescu își conturează identitatea în contextul unei literaturi aflate la răscrucea dintre tradiționalism și modernism și că vizionarismul său original se manifestă în textele scrise după Al Doilea Război Mondial. Astfel, în privința receptării critice a operei voiculesciene, vocile au fost împărțite: fie au apreciat stilul autorului, au căutat puncte de rezonanță ale acestuia cu scriitorii de aceeași naționalitate cu el sau străini, fie l-au considerat lipsit de originalitate. Scriitorul s-a raportat modelelor literaturii naționale, Alexandru Vlahuță, N. Crainic, I. Pillat, V. Alecsandri, G.Coșbuc, D. Anghel, Șt. O. Iosif, universale, Francis Jammes sau Jules Renard, Paul Claudel (*Ode liturgice*) ceea ce a făcut ca traseul său identitar să rămână unic în literatura română, deoarece el reușește să depășească granițele sămănătorismului, lirica de inspirație tradițională, opera lui fiind sincronă atât cu modelul național, cât și cu cel universal, fără a altera fondul tradițional definitoriu pentru cultura identitară a poporului român. Traectoria sa evolutivă a fost destul

de anevoioasă, după cum însuși poetul mărturisește, având în vedere concepția sa despre artă, așa cum este exprimată, de pildă, în poezia *Pârgă*: „Am fost un pom zăbavnic...târziu am răsărit/ Nu m-au cruțat nici grindini nici secetă-ndelungă,/Mi-s crengile sucite și cresc pipernicit”⁹. Așadar, discursul critic antedecembrist, scoate la lumină profilul unui poet al țării, al sufletului, al naturii, al casei părintești, al ostașilor de pe câmpul de luptă, în timp ce critica postdecembristă creionează portretul unui *nou* V. Voiculescu: un *poet tradiționalist, religios, mistic* prin *Veghe* și *Poemele Clepsidrei* și care (în *Sonete*) se află în ipostaza *îndrăgostitului*, a *profetului misterios*, în care fuzionează personalitatea conștientă de a face față destinului răvășitor și cea inconștientă manifestată ca expresie a pulsionilor inconștiente, de recuperare a nemuririi prin poezie.

Capitolul cinci, *Personalitatea lui Vasile Voiculescu. Repere biografice esențiale și impact asupra constituirii mitului personal*, surprinde *Aspectele biografice* reconstituite din dicționare, istorii literare, mărturisiri, monografii, interviuri, precum și din experiențele culturale ale poetului în perioada interbelică și postbelică. În același capitol sunt evidențiate experiențele sociale, culturale și spirituale care au contribuit la construcția personalității scriitorului, implicarea (începând cu anul 1927) în activitatea de la revista *Gândirea* și participarea la întâlnirile mișcării *Rugul aprins* (1944) creionând punțile între care se va țese destinul său literar, formarea sa intelectuală și morală, paradoxurile eului scriitor și medic. Ipostazele de scriitor sămănătorist, gândirist cu substrat religios, modernist vor compune portretul unui autor care s-a adaptat, în perioada interbelică, marilor teme și curente literare ale timpului său, modelelor universale Rilke, P. Valéry, realizându-se o sincronizare a limbajului poetic cu modernizarea societății culturale românești. În perioada postbelică, fără a încălca principiul etic prin refuzul *de a intra în rânduri*, de a respecta criteriul estetic-politic impus de ideologia comunistă, autorul este înlăturat din spațiul cultural, în timp ce aderarea la gruparea *Rugul aprins* îl va priva de propria libertate, petrecându-și ultimii ani în detenție (1958), la Jilava și Aiud. Spațiul copilăriei, lumea satului cu tradițiile și obiceiurile locului, minunea de a se fi născut la țară după cum însuși

⁹ V. Voiculescu, *Integrala operei poetice*, Ediție îngrijită și prefață de Roxana Sorescu, Editura Anastasia. În prag de mileniu, 1999, p.181;

mărturisește, păstrarea vie a amintirii chipului mamei, lectura Vechiului Testament, slujba învierii, ritualul înmormântării, revelația divină/Cristos Pantocrator, ipostaza copilului visător, epistola Maicii Domnului, care i-a dat *un semn*, au constituit *fundamentele universului său spiritual*. Anii singurătății, profesarea actului medical în diferite zone ale țării, experiența de medic militar, moartea mamei, a prietenului său, a soției, interzicerea publicării în perioada comunistă reprezintă un important instrument de validare a rezultatelor obținute prin aplicarea grilei psihocritice.

Capitolul șase este dedicat *Constituirii mitului personal voiculescian* și ilustrează analiza discursului liric din perspectivă psihocritică, respectând cei patru pași pe care Charles Mauron i-a explicat în studiul său *De la metaforele obsedante la mitul personal*. Prin suprapunerea textelor vor fi revelate acele *structuri afective* care simbolizează dorința de evadare din contingent, ca urmare a satisfacerii unui mare *dor* prin îndeplinirea unui *vis ascensional*, prin simbolurile fantasmei *luminii, a zborului* și prin propria *râvnă*. Cu alte cuvinte, perspectivelor diferite de abordare critică a textelor voiculesciene, evidențiate până la acest moment în studiile critice de profil, li se adaugă, în capitolul de față al cercetării noastre, cea *psihocritică*, preocupată de *procesele inconștiente* ale scriitorului, de care depinde viața imaginativă a acestuia, în vederea surprinderii, în scriitură, a modalităților de manifestare a *eului profund* al autorului. S-a recurs la o selecție a corpusului de texte respectând criteriul cronologic, deoarece această abordare diacronică permite observarea evoluției fantasmei de la o etapă de creație la alta, recurențele, metamorfozele ei în vederea constituirii mitului personal.

În capitolul șapte, *Conturarea și consolidarea mitului personal*, s-a insistat asupra *Năzuinței poetului către perfecțiunea formală* prin depășirea vizionarismului autohton, prin suprapunerea textelor *Iubire îmbătrânită, Cheia de aur, Coif de aur* din vol. „Destin” (1933), *Noul vânător, Popas în suflet* din vol. „Urcuș” (1937), *Cupa, Marea biruință, Sufletul* din vol. „Întrezăriri” (1938), *Facerea* din vol. „Veghe” (1944), *Clepsidra, Crucea-Înălțare* din vol. „Poemele Clepsidrei” (1950-1954). În analiza acestor texte s-a urmărit evoluția fantasmei visului ascensional, cum s-a manifestat și modificat în circumstanțe diferite, odată cu trecerea timpului, observând că în cele mai grele momente de solitudine, dorul de *lumină-iubire-eternitate* va deveni răscolitor, creând o stare de tensiune ce va

fi echilibrată prin întâlnirea *Sinelui* cu *Anima*. Cu cât conflictul dintre personalitate și mediu este mai mare, cu cât se scurge și mai mult timpul, am observat că intensitatea obsesiei crește - de la melancolia din primele volume, scrise la 32 de ani, la angoasă/neliniște/anxietate/agitație - în textele scrise la maturitate. Această variație afectivă se exprimă prin instaurarea eului în figurile alterității din spațiul vegetalului („codrul”, „pomul”, din *Idilă*), „floarea” din *Iubire îmbătrânită*; „iedera” din poemul cu același nume), ale mineralului (*piatră, diamant, nisip de aur*), metalelor (*aur*), în ființele pteromorfe (*vultur, șoim, cocor, păun, lebădă*), în arhetipurile feminine (*Fecioara, Floarea*), arhetipurile masculine: Pescarul orb, Bătrânul obosit, titanul Prometeu. Toate aceste identități ficționale multiple exprimă năzuința poetului către perfecțiunea formală ca modalitate de existență, rezistență și recuperare a *timpului pierdut*. Poetul completează figurile alterității suprapunând peste imagistica *ființelor pteromorfe*, pe cea a *animalului cu corpul inelat*, subteran - râma/șarpele, simbolul sufletului și al libidoului. Alături, acestora li se adaugă strădania de a urca *scări de luceferi* pentru a străpunge *nemărginirea*, obsesia *cunoașterii*, descoperirii neantului prin *disocierea* trupului de suflet, în vederea accederii în plan spiritual la *nemurire*, la *cereasca floare* ca loc de refugiu și ca armă împotriva destinului crunt. La V. Voiculescu se manifestă această tendință obsesivă a disocierii și toate reprezentările sale sunt determinate de structuri duale, antitetice de tipul *materie-spirit; lut-cer; Azur-Nămol primordial; sus-jos* prin simbolul crucii; *cunoaștere rațională –ideală; pumnul cu vecia neagră* din poemul *Facerea* și *cupa* cu *nemurire* din textul *Cupa*. Arma separației este Cuvântul, iar cuvântul este Dumnezeu și Dumnezeu este Lumina, ceea ce ne conduce la metafora obsedantă pe care am identificat-o și care s-a păstrat în toate textele analizate. Prin *ochiul scrijelat în zidul greu de cărămidă* al trupului, are loc transcenderea în spațiul-lumină. Rugăciunea, *cheia ornicului* său din *Cheia de aur*, devine în *Iedera* îmbrățișare divină, comuniune și trăire metafizică, încolăcindu-se pe trupul *milei sfinte*, care prin izomorfismul cu *liana* și *nisipul de aur* din inima *Clepsidrei* simbolizează *un regressus ad uterum*, dorul de odihnă, siguranță, regenerare. Pentru a evidenția *Fațetele inedite ale mitului personal* am recurs la o suprapunere a *Sonetelor 16, 10, 32,45* din vol. *Ultimele sonete închipuite ale lui Shakespeare în traducere imaginată de V. Voiculescu*, texte care au fost scrise

între anii 1954-1958, când, la vârsta de 70 de ani, poetul manifestă cu ardoare nevoia evadării conștiinței și intruziunea în Spiritual, în formele ideale de existență. Pregătite în mod inconștient încă din 1929, când autorul prezintă *Misterul Shakespeare* în cadrul unei emisiuni radiofonice, *Sonetele* nu sunt imitații ale modelului, prin vizionarismul spiritual coroborat celui biologic și prin instanțele veterotestamentare (Dumnezeu) prezente în text. După datarea sonetelor, remarcăm că autorul scrie aproape zilnic, cu mici excepții, ceea ce ne îndreptățește să spunem că spre sfârșitul vieții, poezia devine refugiul său spiritual, *Sonetele* fiind un fel de jurnal liric intim, un monolog al Eului/ Poetului cu Sinele/Opera. Prin coborârea ființei în lumea arhetipurilor, poetul transmigrează dintr-o întrupare în alta, Dionysos-Bachus–Hercule-Narcis fiind avatarurile aceluiasi eu, iar angoasa conștientizării condiției de muritor, determinată de trecerea timpului se manifestă sub forma agitației, sugerată de metafora *negru clocot* (S 32) și prin proiecția în imaginea *fluturelui*. Sentimentul de frică se acutizează în S 33 prin imaginea *valurilor învolburate care-l frământă și-n care foiesc balauri*, ființe hiperbolizate ce simbolizează răul, tendițele demonice, reprezentări gulliverizate ale fețelor timpului. În aceste poeme, existența metafizică în lumea arhetipurilor este limitată și spiritul tânjește după semnele iubirii, de aceea singura cale este coborârea în propria-i ființă, în bezna trupului și a lutului, poetul devenind stăpânitorul stăpânit. În aceste creații despre iubire, asistăm la răsfrângerea în Sine a două ipostaze: una a Spiritului divin: *Așa toți credincioșii îi fac lui Dumnezeu* prin care se sugerează gestul întoarcerii la origini; și una a ipostazei arhetipale: Apollo, Creator, Dumnezeu, Hercule, Dionysos. Pentru poet, iubirea este forța spirituală care-l conduce pe om la nemurire. Textul este construit pe o serie de dublete antitetice, pentru că în limbaj mistic, căderea devine coborâre,beznă ceea ce corespunde luminii interioare, simbolurilor diarectice, *focului terestru* sau *focului interior*.

Dacă în poeziile analizate anterior, drama sa existențială reflecta imposibilitatea comunicării cu lumina divină, cu iubirea, divinitatea, în *Sonete* deconstrucția eului se manifestă în următoarele figuri ale alterității: Ființa Supremă, femeia, bărbatul Dionysos-Bacchus, Apollo, mitul lui Narcis, arhetipul tiranului-scorpionului, Arhetipul Geniului, Hercule, care simbolizează prin condiția sa fizică și robustă virilitatea. Acești avatari ai puterii îi redau siguranța

controlului în spațiul alterității, căci orgoliul creatorului este corelat cu setea de nemurire.

În ultimul capitol intitulat *Mitul poetic voiculescian-perspectivă integratoare*, se prezintă o sinteză a rezultatelor cercetării dintr-o perspectivă integratoare insistând asupra mitului *transcenderii spirituale*, al *nemuririi prin cunoașterea absolută*, al *fiului divin* ca forme de manifestare ale *râvnei* poetului de a renaște spiritual în univesul copilăriei, al sânului matern, viața infantilă obsedând imaginația scriitorului. Stările afective decelate de evoluția fantasmei au fost raportate datelor biografice ale autorului pentru a verifica în ce măsură evenimentele reale au declanșat pulsuniile refulate în inconștient, făcând să reapară în spațiul scriiturii, în discursul liric sub formă de mituri și arhetipuri, avatari ai trupului și ai sufletului.

Delimitată în etape creatoare, lirica voiculesciană se structurează sub forma următoarelor tipuri de discursuri:

1. Sămănătorist, în care cea care obsedează imaginația scriitorului este *fantasma zborului*, a transcenderii în alt timp și spațiu prin disocierea planului terestru și cosmic, prin figurile mitic-arhetipale Lucifer, Prometeu, Fecioara, Arhetipul umbrei, prin simbolurile ascensionale ale regimului diurn *săgeată-creste-piscuri* (*Șoimul*), care se explică prin teama autorului în fața trecerii timpului, „bătrânul cosaș ce-i rânjește ironic, în goana-i nebună”¹⁰ așa cum notează în *Scrisoarea* din 1909, în ziua în care împlinește 25 de ani. Simbolurile intimității *fântână-găleată-cuptor-vatră-schit-casa-ostrov de cuiburi* ca loc de refugiu în spațiul ocrotitor al copilăriei sunt validate prin suferința confruntării directe cu moartea, ca medic militar pe frontul din Bârlad, din timpul Primului Război Mondial, coroborată cu activitatea de medic în diferite localități ale țării, despărțirea timpurie, la 6-7 ani de familie și dorul de mamă;
2. Pentru discursul liric religios (*Pângă și Poeme cu îngerii*, 1921-1927), fantasma ascensiunii este orientată către spațiul interior, al trupului în care se cern aspirații de ordin spiritual, simbolurile intimității (peștera), vegetale (plop, floarea), figurile alterității Lucifer-Sf. Vineri-Gavril Pândaru-Prometeu, simbolurile ascensionale pteromorfe (ulm-vultur-

¹⁰ V. Voiculescu, *Scrisoare în Gânduri albe*, Editura Cartea Românească, 1986, p.448;

privighetoare), schizomorfismul (clopot-furcă-secura durerii), instanțele veterotestamentare *îngeri-Dumnezeu-heruvimi-arhangheli* se explică prin colaborarea poetului la revista *Gândirea* (1927), a cărei doctrină era valorizarea componentei religioase în poezia interbelică. Autorul se raportează la modelele universale Rilke, P. Valéry, iar vizionarismul său de tip religios se fundamentează pe amintirile din copilărie, referitoare la lectura bibliei, a Vechiului Testament de care a luat act prin vocea mamei. Drama sa solitară este determinată de această pierdere (moartea mamei) la care se adaugă conștientizarea limitelor trupești, sentimentul frustrării, neliniștile dorinței neîmplinite de accesarea spirituală și de a învinge timpul. Se poate observa fragilitatea ființei prin manifestarea animei, prin simbolistica lumânării, căci fitiliul candelii este un simbol al individuației, al vieții ascendente care îl urmărește de mic copil și la care, în mod inconștient, nu renunță niciodată. Pentru el cel mai plăcut joc a fost de-a biserica.

3. A treia etapă a creației poetice cuprinde versurile vol. *Destin* (1933), *Urcuș* (1937), *Întrezăriri* (1938), în care figurile alterității imaginea *bătrânei slăbănoage*, proiecțiile schizomorfe *toiag-floare ce se roagă (Iubire îmbătrânită)* reprezintă o manifestare inconștientă a arhetipului anima ce poate fi validată printr-un eveniment din 1932, a despărțirii pentru o lungă perioadă de timp de soție, care din motive medicale este nevoită să se stabilească la Paris pentru a se trata de un glaucom acut. Suferința din planul realității este recuperată prin intermediul visului în imaginea *copilului lunatic* din *Coif de aur*, copilul fericit înzestrat cu *har divin* ceea ce se validează prin confesiunea poetului despre imaginea mamei căreia îi mărturisește minunea Maicii Domnului, revelația unui înger imens, un Crist Pantocrator deasupra sa, ceea ce simbolizează o mandala tridimensională, Sinele, proiecția figurii arhetipale a ordinii lumii. Dorința protecției și ocrotirii materne manifestată involuntar prin proiecția schizoidă a eului în imaginea *cupei* din textul *Cupa*, vol. *Întezări*, e validată prin teama pentru viața celor doi fii ai săi care s-au înrolat pe front în timpul celui de-Al Doilea Război Mondial. Frica este refulată în urma unui traumatism al separării de fii lui.

4. Discursul de tip mistic din *Veghe, Poemele Clepsidrei* (1944-1954) prezintă proiecția personalității în structuri schizomorfe, de tipul materiei dure, *cupă-clopot-cheie-ornic-cruce-scară-clepsidra* ce reprezintă o formă de rezistență în fața istoriei eului social, prin recuperarea sa în spațiul scriiturii. *Recipientul-conținutul, clepsidra* sunt arhetipuri ale inversării ce se explică prin faptul că *Poemele Clepsidrei* sunt influențate de experiența *Rugul aprins*, poeziile devenind meditații asupra transcenderii sufletului prin taina euharistiei. Moartea prietenului său Ion Pillat, a soției, refuzul oricărei colaborări cu securitatea, izolarea, înlăturarea de la radio se manifestă în text sub forma disocierii trup-suflet, iar recuperarea transcendenței se produce prin translatarea eului auctorial în spațiul scriiturii. Din interviuri am aflat că poetul a fost pasionat de filozofia indiană, de Rig-Veda, acea rugăciune a inițiaților în care e cuprinsă întreaga cosmogonie, ceea ce va sta la originea fantasmei transcendente.
5. *Sonetele* încheie circular creația voiculesciană, în sensul că sunt expresia destinului împlinit din copilărie, a cărui *sămânță* aruncată în brazda copilăriei devine nemurire-Cuvânt, din care s-a născut cel mai frumos zeu nemuritor, care este Eros. Prin simbolurile ciclice ale regimului nocturn, ale dedublării și ale inversării încearcă să țină piept surpării fizice prin manifestarea în text a pulsiunilor lăuntrice determinate de *animus* și *anima*. În ultima etapă a vieții, *animus* se manifestă sub forma unor avatari ai puterii: scorpion- Bachus-Dionysos-Geniu-Bucentaurul-simbol al fecundității-titanul Hercule care îi dau siguranța controlului în spațiul alterității, devenind ucigași ai lui Cronos.

Proiecțiile ficționale recurente au fost verificate și validate prin controlul biografic, prin apelul la datele eului re-construit din mărturisiri, interviuri.

Credem că originalitatea lucrării constă în analiza exhaustivă a simbolurilor textuale, a rețelelor de asociații afective în vederea decelării fantasmei, a metaforelor obsedante, a mitului personal ca expresie a miturilor colective, vorbind de un mit al transcenderii spirituale, al dubului nemuritor, al fiului divin, al perechii divine, care în termeni psihanalitici reprezintă un simbol al Sinelui, pentagrama ca simbol al totalității.

Elementele celor două Regimuri Diurn și Nocturn alternează în opera lui V. Voiculescu. Simbolurile intimității care definesc Regimul Nocturn dezvăluie firea introvertită asumată a scriitorului, construită de fapt pe un complex al grandorii. Dintre simbolurile teriomorfe, șarpele, lupul apar des în scrierile lui V. Voiculescu, fiind simboluri ale singurătății, fricii. De asemenea, imaginarul vegetal și cel acvatic sunt valorificate de autor și devin spații de manifestare a *personei*, căci Opera nu e altceva decât scena sufletului artistului, pe care el își distribuie diferite voci, personalități interioare, clivate, proiectate în *persona*.

Predilecția pentru separația trup suflet se explică prin orele de laborator din anii studenției la Medicină (1903-1910). Stările afective decelate de evoluția fantasmei au fost raportate datelor biografice ale autorului pentru a verifica în ce măsură evenimentele reale au declanșat pulsuniile refulate în inconștient făcând să reapară în spațiul scriiturii, în discursul liric sub formă de mituri, arhetipuri, avatari ai trupului și ai sufletului.

Marea luptă a poetului este cu Cronos și cu avatarii lui, ceea ce a dus la conturarea mitului dublului nemuritor prin ipostazierea eului în *fiu divin*. Întâlnirea cu anima în ipostaza *îngerilor* care sărută picioarele *Durerii* presupune fuziunea cu Sinele. Suprapunând rețelele de asociații afective din discursul liric peste cele din proză, observăm că din schema construcției nu lipsesc dubletele antitetice *lumină-întuneric* care trebuie să fie în echilibru pentru a se produce revelația divină, figurile alterității, antropomorfizarea, râvna, rezistența în fața ispitei, dubletele existențiale, ipostazele eului: copilul, tânărul, bătrânul, dorința de retragere în toposul cavernal: *puț, vizuină, peșteră, grotă, cupa nemuririi/uterul divin, pământul mamă/uterul matern* în imaginea Arhetipului Fecioarei. Conflictul interior este amplificat de criza trecerii timpului, iar rezolvarea lui se produce în scris prin manifestarea dorinței de a accede la *nemurirea din cupă*.

Noutatea demersului nostru constă în parcurgerea textelor voiculesciene în cheie psihocritică în vederea evidențierii mitului personal *al nemuririi* și *al fiului divin*, ca expresie a personalității inconștiente a scriitorului, prin studierea asociațiilor afective involuntare și obsedante, această fantastică transcendentală fiind expresia fantasmelor și a forței simbolurilor decelate de textele voiculesciene.

Așadar, portretul omului interior, al *Celuialt* scindat în diferite chipuri se conturează pe baza amintirilor, a tăirilor, a traumelor din perioada războiului, a senectuții, a singurătății, a problemei adaptării sociale în perioada comunistă, a izolării și a retragerii din viața publică, iar experiența spirituală a autorului V. Voiculescu poate fi explicată prin natura religioasă a însăși ființei umane, cum susține C. G. Jung, prin faptul că sufletul său produce spontan imagini cu conținut religios înmagazinat în subconștientul său încă de la o vârstă fragedă. Asistarea la slujbele din Săptămâna patimilor, de îngropare și înviere a Mântuitorului, refacerea ritualului de înmormântare a viețuitoarelor sub nukul din curtea casei, au determinat dezvoltarea figurilor sale interioare ce devin *vizibile* în operă prin imaginile simbol veterotestamentare, prin cele de ordin vegetal, mineral, animalier. Devorat de demonii lăuntrici – fantasme, conflicte, angoase personale, caută ca spațiu de refugiu în actul scriiturii *fântâna, râpa, grota preistorică, peștera*, coborând în *templul interior*, ce simbolizează acel *regressus ad uterum*, căci în el domină liniștea, siguranța.

Urmărind întregul demers, am demonstrat că proiecțiile Eului, formate de *Anima* și *Animus*, de Logosul patern și Erosul matern sunt rezultatul personalității inconștiente a autorului V. Voiculescu. Aceștia se adaugă mitemul Marii Opere simbolizat de *potirul/cupa* din care-și bea nemurirea.

BIBLIOGRAFIE:

I. Vasile Voiculescu – volume, ediții de opere, articole

- Voiculescu, Vasile, *Buna Vestire*, în „Gândirea”, București, an IX, nr.4, 1932;
- Voiculescu, Vasile, *Confesiunea unui scriitor și medic*, în „Gândirea”, București, an XIV, nr.8, octombrie, 1935;
- Voiculescu, Vasile, *Destin*, Editura Cartea Românească, București, 1933;
- Voiculescu, Vasile, *Gânduri albe*, ediție și cronologie de Victor Crăciun și Radu Voiculescu, studiu introductiv de Șerban Cioculescu, Editura Cartea Românească, București, 1986;
- Voiculescu, Vasile, *Integrala prozei literare*, Ediție îngrijită și prefață și cronologie de Roxana Sorescu, Editura Anastasia, București, 1999;
- Voiculescu, Vasile, *În Grădina Ghetsemani*, *Antologie de proză mistică*, Ediție îngrijită de Roxana Sorescu, Editura ART, București, 2009;
- Voiculescu, Vasile, *Jurnal*, în „Manuscriptum”, București, nr.1, 1978;
- Voiculescu, Vasile, *Lostrița. Căprioara din vis*, Editura Floarea Darurilor, București, 1995;
- Voiculescu, Vasile, *Lostrița - Antologie de proză fantastică* - Editura ART, București, 2013;
- Voiculescu, Vasile, *Lupta cu îngerul*, în „Gândirea”, București, an XII, nr.1, ianuarie 1932;
- Voiculescu, Vasile, *Nuvele, vol.I, Capul de zimbru*, prefață de Mircea Tomuș, tabel cronologic de Ion Voiculescu, Editura Minerva, 1972;
- Voiculescu, Vasile, *Nuvele și povestiri*, Editura Cartex 2000, București, 2007;
- Voiculescu, Vasile, *Opera literară. Proza*, Ediție îngrijită, prefață cronologie de Roxana Sorescu, Editura Cartex 2000, București, 2003;
- Voiculescu, Vasile, *Opera literară. Dramaturgia. Documente Biografice. Manuscrise sechestrate. Manuscrise regăsite*, Editura Cartex, București, 2004;

- Voiculescu, Vasile, *Opera literară. Poezia*, Editura Cartex 2000, București, 2004;
- Voiculescu, Vasile, *Opera literară. Proza*, Editura Cartex 2000, București, 2003;
- Voiculescu, Vasile, *Pârgă*, Editura Cartea Românească, București, 1921;
- Voiculescu, Vasile, *Poezii - Antologie - Jurnalul Național*, București, 2011;
- Voiculescu, Vasile, [*Poezia tradiționalistă*] în „Manuscriptum”, București, an.I, 1970;
- Voiculescu, Vasile, *Povestiri. I. Capul de zimbru*, Ediție îngrijită de Victor Iova și Ion Voiculescu, studiu introductiv de Vladimir Streinu, EPL, București, 1966;
- Voiculescu, Vasile, *Teatru*, Ediție îngrijită și prefață de M. Tomuș și I. Voiculescu Editura Dacia, Cluj, 1972;
- Voiculescu, Vasile, *Ultimele sonete închipuite ale lui Shakespeare în traducere imaginară de V. Voiculescu*, prefață de Roxana Sorescu, Editura ART, București, 2010;
- Voiculescu, Vasile, *Zahei orbul*, Prefață și tabel cronologic de Roxana Sorescu, Editura Cartex 2000, București, 2008

II. Bibliografie generală. Studii și articole teoretice despre imaginar, mitocritică, mitanaliză, psihocritică, arhetipologie și psihanaliză

- Bachelard, Gaston, *Apa și visele*, Eseu despre imaginația materiei, Traducere de Irina Mavrodin, Editura Univers, București, 1995;
- Bachelard, Gaston, *Pământul și reveriile voinței*, Traducere de Irina Mavrodin, Editura Univers, București, 1999;
- Bachelard, Gaston, *Aerul și visele. Eseu despre imaginația mișcării*, Traducere de Irina Mavrodin, Editura Univers, București, 1999;
- Colleuil, Georges, *Funcția terapeutică a simbolurilor, Referențial, Mitogramă, Onomasofie, Tarot, Spirala, Culorile, Simbolistica darurilor, Mitul Electri, Tarotul și Referențialul din Naștere*, Studiu introductiv

- Lavinia Bârlogeanu, Traducere din limba franceză de Doru Mareș, Editura Nemira, București, 2017;
- Gaston Bachelard, *Psihanaliza focului*, Traducere de Lucia Ruxandra Munteanu, Editura Univers, București, 2000;
 - Bachelard, Gaston, *Flacăra unei lumânări*, Traducere de Maria Baconscky, Editura Anastasia, București, 1994;
 - Bion, Wilfred R., *Gînduri secunde, Lucrări selectate de Psihanaliză*, Studiu introductiv de James S. Grostein, Ediție îngrijită de Florin V.Vlădescu, Traducere din limba engleză de Carmen Bujdei și Florin V.Vlădescu, Editura S.Freud, 1993;
 - Boia, Lucian, *Pentru o istorie a imaginarului*, Traducere din franceză de Tatiana Mochi, Editura Humanitas, București, 2000;
 - Braga, Corin, *10 studii de arhetipologie*, Colecția Discobolul, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1999;
 - Braga, Corin, *Concepte și metode în cercetarea imaginarului. Dezbaterile Phantasma*, volum coordonat de Corin Braga (Ștefan Borbely, Ruxandra Cesereanu, Sanda Codoș, Marius Jucan, Ovidiu Pecican, Horea Poenar, Doru Pop, Mihaela Ursa, Comei Vâlcu), Editura Polirom, 2007;
 - Braga, Corin, *De la arhetip la anarhetip*, Editura Polirom, Iași, 2006;
 - Braga, Corin, *Morfologia lumilor posibile. Utopie, antiutopie, science-fiction, fantasy*, Ștefan Borbély, Marius Conkan, Niculae Gheran, Simina Rațiu, Andrei Simuț, Olga Ștefan, Radu Toderici, Editura Tracus Arte, 2015;
 - Braga, Corin, Nichita Stănescu, *Orizontul imaginar*, Editura Imago, Sibiu, 1993;
 - Burgos, Jean, *Imaginar și creație*, Editura Univers, București, 2003;
 - Burgos, Jean, *Pentru o poetică a imaginarului*, Editura Univers, București, 1988;
 - *Cartea imaginilor, Comori din arhiva institutului C.G.Jung din Zurich*, coordonatori Ruth Ammann, Verena Kast și Ingrid Riedel, tradus din germană de Laura Karsh, Editura Trei, București, 2019;
 - Crohmălniceanu, Ovid S., *Cinci prozatori în cinci feluri de lectură*, Editura Cartea Românească, București, 1984;

- Culiianu, Ioan Petru, *Cult, magie, erezie, Articole din enciclopedii ale religiilor*, Traduceri de Maria- Magdalena Anghelescu și Dan Petrescu, postfață de Eduard Iricinski, Editura Polirom, București, 2003;
- *Direcții în critica și poetica franceză contemporană*, (Lucrare elaborată de un colectiv de la Catedra de Limba și literatură franceză a Facultății de Filologie de la Universitatea „Al. I. Cuza” din Iași), Editura Junimea, Iași, 1983;
- Duda, Gabriela, *Introducere în teoria literaturii*, Editura ALE Educațional, București, 1998;
- Dumézil, Georges, *Mit și epopee*, vol. I, II, III, traducere de Francisca Băltăceanu, Gabriela Creția, Dan Slușanchi, Editura Științifică, București 1993;
- Durand, Gilbert, *Aventurile imaginii. Imaginația simbolică. Imaginarul*. Traducere din limba franceză de Muguraș Constantinescu și Anișoara Bobocea, Editura Nemira, 1999;
- Durand, Gilbert, *Figuri mitice și chipuri ale operei. De la mitocritică la mitanaliză*, Traducere de Irina Bădescu, București, Editura Nemira, 1998;
- Durand, Gilbert, *Structurile antropologice ale imaginarului. Introducere în arhetipologia generală*, Traducere de Marcel Aderca, Editura Univers Enciclopedic, București, 1977;
- Durand, Gilbert, *Arte și arhetipuri, Religia Artei*, Traducere de Andrei Niculescu, Editura Meridiane, București, 2003;
- Doubrovsky, Serge, *De ce noua critică? Critică și obiectivitate*, Editura Univers, București, 1977;
- Eco, Umberto, *Opera deschisă. Formă și indeterminare în poeticile contemporane*, Prefață și traducere de Cornel Mihai Ionescu, EPLU, București, 1969;
- Evseev, Ivan, *Cuvânt-Simbol-Mit*, Editura Facla, Timișoara, 1983;
- Kast, Verena, *Fiițele tatălui, fiii mamei, Căi de ieșire din complexele paterne și materne*, Traducere din germană de Viorica Nișcov, Editura Trei, București, 2018;

- Kast, Verena, *Dinamica simbolurilor, Elemente fundamentale ale psihoterapiei jungiene*, Traducere din limba germană de Laura Karsch, Editura Trei, București, 2020;
- Jung, Carl Gustav, *Opere complete*, vol. 6, *Tipuri psihologice*, traducere din limba germană de Viorica Nișcov, Editura Trei, București, 2004;
- Ioana Crețulescu, cap. *Critica psihanalitică*, în Silvian Iosifescu (coordonator), *Analiză și interpretare: orientări în critica literară contemporană*, Ed. Științifică, București, 1972;
- Jacobi, Jolande, *Complexe arhetip, simbol în psihologia lui C.G. Jung*, Traducere din germană de Daniela Ștefănescu, Editura Trei, București, 2018;
- Jung, Carl Gustav, *Opere complete*, vol. 15, *Despre fenomenul spiritului în artă și știință*, Traducere din limba germană de Gabriela Dantis, Editura Trei, București, 2007;
- Jung, Carl Gustav, *Opere complete, 8. Dinamica inconștientului*, traducere din germană de Viorica Nișcov, Editura Trei, 2013;
- Jung, Carl Gustav, *Opere complete 9/2. Aion. Contribuții la simbolistica Sinelui*, traducere din germană de Daniela Ștefănescu, Editura Trei, București, 2005;
- Jung, Carl Gustav, *Opere complete, 9/1 Arhetipurile și inconștientul colectiv*, traducere din germană de Daniela Ștefănescu, Vasile Dem. Zamfirescu, Editura Trei, București, 2014;
- Jung, Carl Gustav, *Omul și simbolurile sale. Misterele inconștientului colectiv*, M.-L. von Franz, Joseph L. Henderson, Jolande Jacobi, Aniela Jaffé, Traducere din engleză de Mirela Foghianu, Editura Trei, București, 2017;
- Jung, Carl Gustav, *Opere complete 18/2, Viața simbolică, Diverse scrieri*, Traducere din germană de Radu-Gabriel Pârvu, Editura Trei, 2019;
- Jung, Carl Gustav, *Amintiri, vise, reflecții consemnate și editate de Aniela Jaffé*, traducere și notă de Daniela Ștefănescu, ediție revăzută, Editura Humanitas, 2020;
- Luca, Daniela, *Estetica inconștientului, Eseuri de psihanaliză*, Editura Herald, București, 2021;

- Mauron, Charles, *De la metaforele obsedante la mitul personal*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2001;
- Mesina, Laura, *Imaginarul medieval. Forme și teorii*, Institutul European, Iași, 2015;
- Milea, Doinița, *Confluente culturale și configurații literare. Despre metamorfozele imaginarii în spațiul literar*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 2005;
- Moceanu, Ovidiu, *Visul și literatura*, Editura Paralela 45, București, 2002;
- Sartre, Jean-Paul, *Imaginația*, traducere de Narcisa Șerbănescu, Editura Aion, Oradea, 1997;
- Singer, June, *Hotarele sufletului, Practica Psihologiei lui Jung*, ediție nouă și revizuită, Traducere din engleză de Smaranda Nistor, Editura Trei, București, 2018;
- Ricœur, Paul, *Despre interpretare. Eseu asupra lui Freud*, traducere de Magdalena Marin Popescu și Valentina Protopopescu, Editura Trei, București, 1998;
- Wunenburger, Jean-Jacques, *Filozofia imaginilor*, traducere de Muguraș Constantinescu, Ediție îngrijită și postfață de Sorin Alexandrescu, Editura Polirom, Iași, 2004;
- Wunenburger, Jean-Jacques, *Viața imaginilor*, traducere de Ionel Bușe, Editura Cartimex, Cluj, 1998;
- Romul Munteanu, *Metamorfozele criticii europene moderne*. Editura Univers, București, 1975;
- Radu Surdulescu, *Crtica mitic-ahetipală. De la motivul antropologic la sentimentul numinosului*, Editura Alfa, București, 1997;
- Samuels, Andrew, *Jung și post-jungienii*, traducere din limba engleză de Brândușa Popa și Gabriela Deniz, Editura Herald, București, 2013;
- Stevens Anthony, *Jung- Maeștrii spiritului*, traducere de Oana Vlad, Ediția a II-a, Editura Humanitas, București, 2006;
- Wellek, René, *Conceptele criticii*, traducere în românește de Rodica Tiniș, Editura Univers, București, 1970;
- Zamfirescu, Vasile Dem., *Filozofia inconștientului*, Editura Trei, București, 2016.

III. Dicționare și istorii literare. Antologii. Enciclopedii

- *Dicționarul Analitic de Opere Literare Românești A-M*, Coordonator Ion Pop, Ed. Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2007;
- *Dicționarul Analitic de Opere Literare Românești M-P*, Coordonator Ion Pop, Ed. Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2001;
- *Dicționar analitic de opere literare românești, N-Z*, coordonator Ion Pop, Editura Casa Cărții de Știință, Cluj- Napoca, 2007;
- *Dicționarul Analitic de Opere Literare Românești Q-Z*, Coordonator Ion Pop, Ed. Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2003;
- *Dicționarul clericilor și mirenilor ortodocși români-mărturisitori în detenția comunistă (1945-1964)*, Adrian Nicolae Petcu , Ed. Basilica, București, 2017;
- *Dicționarul esențial al scriitorilor români*, coordonatori Zăciu Mircea, Marian Papahagi, Sasu Aurel, Editura Albatros, București, 2000;
- *Dicționar General al literaturii române*, Editura Univers Enciclopedic, București, 2009;
- *Dicționar de imagini și simboluri biblice*, Editori generali: Leland Ryken, James C. Wilhoit, Tremper Longman III, Ed. Casa Cărții, Oradea, 2014;
- *Dicționar de mitologie*, Pârvescu Petruț Editura Cartex, București, 2012;
- *Dicționar de mitologie generală*, Kembach Victor, Editura Albatros, București, 1983;
- *Dicționar de simboluri*, Bierdemann, Hans, vol. I, tradus din lb. Germană Dana Petrache, Editura Saeculum, București, 2002;
- *Dicționar de simboluri*, Bierdemann Hans, vol. II, tradus din lb. Germană Dana Petrache, Editura Saeculum, București, 2002;
- *Dicționar de simboluri, Mituri, vise, obiceiuri, gesturi, forme, figuri, culori, numere*, Coordonatori Jean Chevalier, Alain Gheerbrant, traducere de Micaela Slăvescu, Laurențiu Zoicaș, Daniel Nicolescu, Doina Uricariu, Olga Zaicik, Irina Bojin, Victor-Dinu Vlădulescu, Ileana Cantuniari, Liana

- Repeșteanu, Agnes Davidovici, Sanda Oprescu, Editura Polirom, București, 2009;
- *Dicționar de scriitori români*, Mărânduc Cătălina, Editura Lucman, București, 2007;
 - *Dicționarului de Teologie Ortodoxă*, Coordonatori pr.prof.dr. Ștefan Buchiu și pr.prof dr. Ioan Tulcan, Editura Basilica, București, 2019;
 - *Enciclopedia Imaginariilor din România, vol. I, Imaginar literar*, coordonator general Corin Braga, Consultant științific Adrian Tudurachi, Editura Polirom, 2020;
 - *Erminia picturii bizantine*, Dionisie din Furna, Ed. Sofia, București, 2000;
 - *Istoria critică a literaturii române. 5 secole de literatură*, Manolescu Nicolae, Editura Paralela 45, Pitești, 2008;
 - *Istoria didactică a poeziei românești*, Boldea Iulian, Editura Aula, Brașov, 2005;
 - *Istoria ilustrată a României și a Republicii Moldova, volumul 5*, Coordonator Ioan-Aurel Pop, Editura Litera, București, 2018;
 - *Istoria didactică a poeziei românești*, Boldea Iulian, Editura Aula, Brașov, 2005;
 - *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, Călinescu G., Editura Vlad&Vlad, Craiova, 1993;
 - *Istoria literaturii române contemporane*, vol.I, Lovinescu Eugen, Editura Minerva, București, 1973;
 - *Istoria literaturii române contemporane 1900 – 1937*, vol. VI, ediție de Eugen Simion, Editura Minerva, București, 1975;
 - *Istoria literaturii române de la început până azi*, Piru Alexandru, Editura Univers, București, 1981;
 - *Literaturile române postbelice*, Simuț Ion, Editura Școala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2017;
 - *O istorie a literaturii române de la origini până în prezent*, Rotaru Ion, Editura Tempus, Dacoromână, București, 2009;
 - *O istorie a literaturii române, volumul IV. Epoca dintre cele două războaie*, Rotaru Ion, Editura Porto-Franco, Galați, 1997;

- *Scurtă istorie a literaturii române, vol. II, Perioada interbelică. Poezia contemporană*, Micu Dumitru, Editura Iriana, 1995;
- *Scriitori români de azi, vol. II*, Simion Eugen, Editura Cartea Românească, București, 1976;

IV. Bibliografie critică de specialitate

Studii critice în volume

- Anania, Valeriu, *Rotonda plopilor aprinși. De dincolo de ape*, Editura Polirom, Iași, 2009;
- Bădărău, George, *Proza lui Vasile Voiculescu - modalități de realizare a fantasticului*, Editura Princeps Edit, Iași, 2006;
- Braga, Mircea, *V.Voiculescu în orizontul treadingismului*, Editura Minerva, București, 1984;
- Braga, Mircea, *V.Voiculescu. Măștile căutării de sine, (o hermeneutică a orizonturilor creației)*, Editura Academiei Române, București, 2008;
- Borbely, Ștefan, *Proza fantastică a lui Mircea Eliade. Complexul gnostic*, Editura Biblioteca Apostrof, Cluj-Napoca, 2003;
- Bot, Ioana, *Ultimele sonete închipuite ale lui Shakespeare în traducere imaginară de V.Voiculescu, în Dicționarul Analitic de Opere Literare Românești N-Z*, Coordonator Ion Pop, Ed. Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2007;
- Ciornea, Carmen, *Să nu fiți căldicei! Sandu Tudor și întemeierea Rugului aprins (1940-1952)*, prefață de Marius Oprea și cuvânt înainte de pr. Nicolae Bordașiu, Editura Elikon, București, 2018;
- Ceuca, Justin, *Teatrologia românească interbelică*, Editura Minerva, București, 1990;
- Chelaru, Elena-Lia, *Specificul fantasticului în proza lui Vasile Voiculescu*, Editura Rovimed Publishers, Bacău, 2010;
- Crețu, Bogdan, *Utopia negativă în literatura română*, Ed. Cartea românească, București 2008;
- Crohmălniceanu, Ov. S., *Literatura română între două războaie mondiale, vol.II*, Editura Universală, București, 2003;

- Crohmălniceanu, Ov. S. *Literatura română și expresionismul, Influențe expresioniste în piesele lui V. Voiculescu*, București, Editura Eminescu, 1971;
- Culianu, Ioan Petru, *Studii românești volumul I*, Editura Nemira, București, 2000;
- Curticeanu, Marin, Valentina, *Vocația conceptualizării și nevoia de exercițiu spiritual în poezia lui V. Voiculescu*, în vol. *Permanență și modernitate. Studii Literare*, București, Editura Eminescu, 1977;
- Daniel, Constantin, *Articole, Comunicări, Documente - V, Voiculescu*, Ed. Comitetului de Cultură și Educație Socialistă al Județului Buzău, Buzău, 1994;
- Diaconu, Mircea A., *Poezia de la „Gândirea”*, Ediția a II-a revăzută, Editura Ideea Europeană, București, 2008;
- Drugă, Luminița, *Considerații lingvistice asupra povestirilor lui Vasile Voiculescu*, Editura Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2016;
- Doinaș, Ștefan Augustin, *Lirica de dragoste a lui V. Voiculescu, Postfață la antologia de Poezii*, Editura Minerva, București, 1972;
- Doinaș, Ștefan Augustin, *Orfeu și tentația realului*, Editura Eminescu, București, 1974;
- Domnișoru, Leonard D., *Clasici români, Compendiu, Ediția a II-a*, Ed. Gr.T.Popa, U.M.F., Iași, 2016;
- Dumitru, Anastasia, *Ipostaze ale fantasticului în proza lui Vasile Voiculescu*, Editura Universitară, 2001;
- Ganciu, Maria-Elena, *Vasile Voiculescu și riscurile experienței mistice*, Editura Limes, Cluj, 2013;
- Grăsoiu, Liviu, în *Poezia lui Vasile Voiculescu*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, în anul 1977;
- George, Alexandru, *Semne și repere*, Editura Cartea Românească, București, 1971;
- Grigurcu, Gheorghe, *În pădurea de metafore*, Ed. Paralela 45, Pitești, 2003;
- Herța, Cosette, *Vasile Voiculescu. Poezia religioasă*, Editura Nico, Târgu-Mureș, 2008;

- Ilincar, Valerica, *Vasile Voiculescu-de la geografia literară la geografia spirituală*, Editura Solness, Timișoara, 2009;
- *Introducere în Vechiul Testament*, volum coordonat de către pr.prof.dr.Ioan Chirilă, Ed. Basilica, București, 2018;
- Jinga, Constantin, *Biblia și sacrul în literatură*, Ed. Universității de Vest, colecție episteme [2], Timișoara, 2001;
- Manolescu, Nicolae, *Metamorfozele poeziei, Metamorfozele romanului*, Ediție îngrijită de Mircea Mihăieș, Editura Polirom, București, 1999;
- Marino, Adrian, *Biografia ideii de literatură*, Vol. IV, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 2006;
- Marinov, Doina, *Vasile Voiculescu, Arhitectura textului narativ*, Rovimed Publishers, 2006;
- Matiu, Gabriela, *Monografia unui isihast. V. Voiculescu-mit și religie*, Editura Timpul, Iași, 2004;
- Măduța, Sabina, *Vasile Voiculescu.Scriitorul martir și Rugul Aprins*, Editura Florile Dalbe, București, 2001;
- Mincu, Marin, *O panoramă a poeziei românești din secolul al XX-lea*, Ed. Pontica, Constanța, 2007;
- Mincu, Marin, *Critice II, Heliade, Lucian Blaga, Ion Barbu, Mihail Sadoveanu, V.Voiculescu, Hortensia Papadat-Bengescu, Marin Preda*, Ed. Cartea Românească, București, 1971;
- Micu, D. *Gândirea și Gândirismul, Momente și sinteze*, Ed. Minerva, Ed. Minerva, București, 1975;
- Micu, Dumitru, *Gândirea și Gândirismul*, Editura Minerva, București, 1975;
- Mincu, Marin, *Critice II*, Editura Cartea Românească, București, 1971;
- Modola, Doina, *Dramaturgia românească între anii 1900-1918*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1983;
- Muthu, Mircea, *Literatura română și spiritul sud-est european*, Editura Minerva, București, 1976;
- Munteanu, George, *Vasile Voiculescu – Orizontul folcloric al scrisului său*, în vol. *Izvoare folclorice și creație originală*, Editura Academiei, București, 1970;

- Munteanu, Romul, *Metamorfozele criticii europene moderne*, Casa Editorială Odeon, București, 2004;
- Negoïtescu, Ion, *Scriitori moderni*, Editura pentru Literatură, București, 1966;
- Nelega, Alina, *Structuri și formule de compoziție ale textului dramatic*, Editura Eikon, Cluj-Napoca, 2010;
- Nicula, Adriana, *Tipuri de povestire la Mihail Sadoveanu și Vasile Voiculescu*, Editura Print ATU, Sibiu, 2011;
- Oprea, Nicolae, *Magical în proza lui V.Voiculescu*, Ed. Paralela 45, Pitești, 2003;
- Oprea, Marius, *Adevărata călătorie a lui Zahei. V.Voiculescu și taina Rugului Aprins*, Editura Humanitas, București, 2008;
- Oproescu, Alex. *Articole, Comunicări, Documente-V.Voiculescu*, Ed. Comitetului de Cultură și Educație Socialistă al Județului Buzău, Buzău, 1974-1994;
- Ornea, Zigu, *Tradiționalism și modernitate în deceniul al treilea*, Editura Eminescu, București, 1980;
- Pandele Rodica, *V. Voiculescu*, Editura Eminescu, București, 1981;
- Papadima, Ovidiu, *Peisajul interior din poezia lui V. Voiculescu*, Gândirea, nr.7, august-septembrie 1943, reprodus în vol. *Scriitorii și înțelesurile vieții*, Editura Minerva, București, 1971,;
- Pascu, Eugenia, *Vasile Voiculescu-poet și prozator*, Editura Timpul, Reșița, 2002;
- Paleologu, Alexandru, *Despre lucrurile cu adevărat importante*, Ed. Cartea Românească, București, 2006;
- Pleșu, Andrei, *Despre îngeri*, Editura Humanitas, București, 2003, p. 247;
- Rogoian, Marilena Delia, *Vasile Voiculescu. Portretul unui cărturar creștin*, Editura Mediamira, Cluj-Napoca, 2009;
- Roxana Sorescu, *Vasile Voiculescu - Inițierea prin eros în vol. Interpretări*, București, Editura Cartea Românească, 1979;
- Sorescu, Roxana, *Proza lui Vasile Voiculescu sub pecetea tainei*, Editura Anastasia, București, 1998;

- Silvestru, Valentin, *Personajul în teatru*, Editura Meridiane, București, 1966;
- Streinu, Vladimir, *Opera literară a lui V.Voiculescu*, prefață la Povestiri I, Ed. Fundației Culturale Principele Carol, București, 1996;
- Suci, Sorin Gheorghe, *Rost creștin în opera lui Vasile Voiculescu*, Ed. Doxologia, Iași, 2022;
- Ulici, Laurențiu, *Multum in parvo – Arghezi, Bacovia, Barbu, Blaga, Fundoianu, Maniu, Pillat, Vinea, Voiculescu*, Ed. Enciclopedica Română, București, 1974;
- Voiculescu, V., *Integrala operei poetice*, ediție de Roxana Sorescu, Editura Anastasia, București, 1999;
- Vianu, Tudor, *Alegorism (V. Voiculescu) Opere*, vol. V, , Editura Minerva, București, 1975;
- Ungureanu, Cornel, *Proza românească de azi*, Editura Cartea Românească, vol. întâi, *Cucerirea Tradiției*, București, 1985;
- Vianu, Tudor, *Alegorism. V. Voiculescu, Opere, vol. V*, București, Editura Minerva, 1975;
- Ungureanu, Cornel, *V. Voiculescu. Oglinzi paralele*. Editura Palimpsest, București, 2014;
- *Voiculescu, V., Integrala operei poetice*, Ediție îngrijită și prefață de Roxana Sorescu, Editura Anastasia, București, 1999;
- Zaharia Filipaș, Irina, *Introducere în opera lui Vasile Voiculescu*, Editura Minerva, București, 1980.

Monografii

- Apetroaie, Ion, *V.Voiculescu, studiu monografic*, Editura Minerva, București, 1975;
- Oprea, Nicolae, *Vasile Voiculescu (monografie)*, Editura Aula, Brașov, 2006;
- Popescu, Florentin, *Viața lui V. Voiculescu*, Ediția a doua revăzută și adăugită, Editura Vestala, București, 2008;
- Postelnicu, Gheorghe, *Viața și opera lui Vasile Voiculescu*, Editura Europress Group, București, 2012;

- Sorescu, Roxana, *Cronologia vieții și operei lui Vasile Voiculescu*, Editura Anastasia, București, 1998.

Studii critice în periodice

- Aldea, Adria; Aldea, Sorin, „*Lobocoagularea prefrontală*”- *O povestire voiculesciană puțin cunoscută*, în volumul *Articole, Comunicări, Documente-V, Voiculescu*, Ed. Comitetului de Cultură și Educație Socialistă al Județului Buzău, Buzău, 1994;
- Apetroaie, Ion, *Teatrul lui V. Voiculescu*, în „Cronica” –an VII, 1972, nr. 27, 7 iulie;
- Apetroaie, Ion, *V. Voiculescu între natură și artă*, în „Steaua”, an. XXVI, 1975, nr. 3, martie;
- Apetroaie, Ion, *Lirica evenimentului social la V. Voiculescu*, în „Cronica”, an. X 1975, nr. 25, 30 iunie;
- Balotă, Nicolae, *V. Voiculescu romancier, I-II-III*, în „Cronica”, an. VIII, 1973, nr. 7-8-9, februarie;
- Balotă, Nicolae, *Sinteze, De la Ion la Ionide, Prozatori români ai secolului XX*, Editura Eminescu, București, 1974;
- Bălu, Ion, *V. Voiculescu prozator*, în „Viața românească”, an. XX 1967, nr. 14 iulie;
- Braga, Mircea, *Teatrul lui V. Voiculescu*, în „Transilvania”, an. I, 1972, nr. 3, iulie;
- Braga, Roman, *Pe drumul credinței*, Rives Junction, MI,SUA,HDM Press, 1995;
- Buruiană, Claudia, *Redactarea textelor de persecuție în „dosarul Vasile Voiculescu”, Prigonitorii comuniști contra poetului creștin*, în *Vasile Voiculescu, poetul necredinței noastre*, în Revista „ROST”, anul III. nr. 30, august 2005;
- Carmen Ciornea, *Să nu fiți căldicei-Sandu Tudor și întemeierea Rugului Aprins (1940-1952)*, Ed. Eikon, București, 2018;
- Călinescu, G., *V. Voiculescu: Destin*, în „Adevărul artistic”, an. XII, 1933, nr. 680, 17 februarie;
- Cioculescu, Șerban, *V. Voiculescu, Destin*, în „Adevărul”, an. 47, 1933, nr. 15, 30 noiembrie;

- Cioculescu Șerban, V. *Voiculescu. Portret*, în „Glasul patriei” an, III, 1963, nr. 14, 10 mai;
- Constantinescu, Richard, V. *Voiculescu, medicul în Vasile Voiculescu, poetul necredinței noastre*, în Revista „ROST”, anul III. nr. 30, august 2005;
- Crohmălniceanu, Ov. S., *Poezia lui V. Voiculescu*, în „Revista de istorie și teorie literară”, an. XXII, 1973, nr. 4, octombrie-decembrie;
- Culianu, Ioan Petru, *Vasile Voiculescu, romancier al iluziei și al speranței*, în „Revista Scriitorilor Români”, München, nr. 12, 1973;
- Doinaș, Aug. Șt., *Lirica de dragoste a lui V. Voiculescu*, în „Familia”, an. VIII, 1972, nr. 4, aprilie și nr. 5, mai;
- Florescu, Nicolae, V. *Voiculescu, În marginea dramaturgiei; Pribeaga*, în „Manuscriptum”, an. VIII, 1977, nr. 2;
- Grăsoiu, Liviu, *Poezia lui V. Voiculescu*, în „Ateneu”, An. XV, 1978, nr. 2 iunie;
- Enache, George, *Represiunea religioasă în România Comunistă. Studiu de caz: „Rugul aprins”*, în Analele Universității „Dunărea de Jos”, Galați, Fascicula 19, tom III, 2004;
- Manolescu, N., *Povestirile lui V. Voiculescu*, în „Luceafărul”, an. XIX, 1965, nr. 2, 9 ianuarie;
- Marino, Adrian, *Opera postumă a lui V. Voiculescu, Ultimele sonete închipuite ale lui Shakespeare*, în „Contemporanul”, an, XIX, 1965, 1965, nr. 6, 5 februarie;
- Micu Dumitru, V. *Voiculescu, Poezii*, în „Gazeta literară”, an. XV. Nr. 25, 20 iunie, 1968
- Mincu, Marin, V. *Voiculescu- prozator fantastic*, în „Tomis”, an.V, 1970, nr. 9, septembrie;
- Muntean, George, V. *Voiculescu și fabulosul folcloric*, în „Viața românească”, an. XXIII, 1970, nr. 2, februarie;
- Ion Pillat, V. *Voiculescu, poet al țării și al sufletului ei*, în „Gândirea”, nr. 7, august – septembrie 1943;
- Marino, Adrian, *Opera postumă a lui V. Voiculescu*, în „Contemporanul”, anul XIX, nr. 6, 5 februarie 1965;

- Mihai, Constantin, *Naturaletăa credinței lui Voiculescu*, în *Vasile Voiculescu, poetul necredinței noastre*, în Revista „ROST”, anul III. nr. 30, august 2005;
- Păiușan, Cristina, Radu Ciuceanu, *Biserica Ortodoxă Română sub regimul comunist, 1945-1958, vol.I*, Ed. Institutul Național pentru Studiul Totalitarismului, București, 2001;
- Petcu, Adrian Nicolae, *Închisorile lui Vasile Voiculescu* în *Vasile Voiculescu, poetul necredinței noastre*, în Revista „ROST”, anul III. nr. 30, august 2005;
- Policarp Chițulescu, *Mărturisitori ai luminii isihaste-Rugul Aprins*, Ed. Basilica, 2017;
- Pop, Ion, *Vasile Voiculescu și tentația mitului*, în „Luceafărul”, 1 aprilie 1967 și 8 aprilie 1967;
- Simion, Eugen, *Povestirile lui V. Voiculescu*, în „România literară”, 5 februarie 1976;
- Stoica, Traian, *V. Voiculescu, Poezii*, în „Viața românească”, an XXI, 1968, nr. 6, iunie;
- Stancu, Zaharia, *Memorii. Viață, Poezie, Proza. Gib. I. Mihăescu V. Voiculescu și alții*, în „Luceafărul”, an. XIV, 1971, nr. 47, 20 noiembrie;
- Străchinaru, Constantin N., *Permanența gândirismului*, în „Rost”, nr.34, decembrie 2005;
- Streinu, Vladimir, *V. Voiculescu, un caz de mimetism creator*, în „Luceafărul”, an. IX, 1966, nr. 2, 8 ianuarie;
- Titel, Sorin, *Proza lui V. Voiculescu*, în „România literară”, an V, 1972, nr. 49; 30 noiembrie;
- Tomuș, Mircea, *Cinsprezece poeți - Alecsandri, Eminescu, Macedonski, Coșbuc, Goga, Minulescu, Bacovia, Pillat, Voiculescu, Maniu, Vinea, Fundoianu, Barbu, Blaga, Arghezi*, Editura pentru Literatură, București, 1968;
- Ungureanu, Cornel, *Ultimele. Sonete ale lui Shakespeare, în traducere imaginată de V. Voiculescu*, în „Orizont”, an. XVI, 1965, nr. 4, aprilie;
- Vasileanu, Marius, *Rugul Aprins și Radio Europa Liberă*, în „Magazin Istoric”, Anul LV-seria nouă-nr.3 (660), martie 2022;

- Vianu, T., V. Voiculescu, *Poeme cu îngeri* în „Gândirea”, an.VII, 1927, nr 5, mai;
- Vlad, Ion, V. Voiculescu, *Zahei orbul*, în „Tribuna”, an. XV, 1971, nr. 1, 7 ianuarie;
- Voiculescu, Ion, *Vasile Voiculescu. 85 de ani de la naștere. Scurtă evocare*, în „Steaua”, an. XX, 1969, nr. 2, februarie;
- Voiculescu, V. *Pe decindea Dunării, Argonaut, Sufletul*, în „Gândirea”, București, an VII, nr.1, ianuarie, 1927;

WEBOGRAFIE:

- Băicuș, Iulian, *Despre mitocritică, mitanaliză, arhetipuri și alți demoni critici*, disponibil la https://www.academia.edu/4844860/Despre_mitocritica_mitanaliza_si_alti_deoni_critici , accesat în data de 26.07.2022;
- Cojanu, Daniel, *Ipostaze ale simbolului în lumea tradițională*, disponibil la adresa: (http://edituralumen.ro/2010/02/ipostaze_-ale-_simbolului-in_-lumea-traditionala-daniel-cojanu/) accesat la data de 14. 05.2019;
- Cruceanu, Andrei, *Vasile Voiculescu*, disponibil la adresa: (http://www.litrom.go.ro/vasile_voiculescu.htm), accesat la data de 15. 05.2019;
- Doman, Dumitru Augustin, *O monografie Vasile Voiculescu*, disponibil la adresa: (http://www.centrul-cultural-pitesti.ro/index.php?option=com_content&view=article&id=608:spectacol-literaturii&catid=105:revista-arges-mai-2007&Itemid=112), accesat la data de 12.04.2020;
- Sorescu, Roxana, *Însemnări despre un Necunoscut: V. Voiculescu. Asumarea jertfei*, disponibil la adresa: <https://www.observatorcultural.ro/articol/insemnari-despre-un-necunoscut-v-voiculescu-2/>, accesat la data de 12.04.2020;
- Gulea, Dan, *Poezie. Vasile Voiculescu, Ultimele sonete închipuite ale lui Shakespeare...*, disponibil la adresa: <https://www.observatorcultural.ro/articol/poezie-vasile-voiculescu->

- [ultimele-sonete-inchipuite-ale-lui-shakespeare/](#); accesat la data de 22.09.2019;
- Miu, Constantin, *Impactul arhaic-modern în proza lui V. Voiculescu, în Metamorfoze*, 21.06.2012, disponibil la adresa: <https://metamorfoze.wordpress.com/tag/impactul-arhaic-modern-in-proza-lui-v-voiculescu/> [consultat](#), accesat la data de 12.06.2019;
 - Golu, Mihai, *Fundamentele psihologiei, vol.I, Ediția a V-a*, Editura Fundației România de mâine, București, 2007, ediție electronică, disponibil la adresa: <https://www.academia.edu/10225963/Carte-Mihai-Golu-Fundamentele-psihologiei-ed-V?auto=download>, accesat la data de 03.06.2019;
 - Muntean, Delia, „Despre lăuntricele zidiri” voiculesciene, în revista *Nord Literar*, Nr. 5 (144), mai 2015; disponibil la adresa: <https://deliamuntean.wordpress.com/2015/06/02/despre-lantricele-zidiri-voiculesciene/>, accesat la data de 15.05.2019;
 - Sava, Cristina, *Vasile Voiculescu- Poezia Conceptuală*, în *Diacronia*, Editura Universității „Petru Maior”, 2011, disponibil la adresa: <https://www.diacronia.ro/ro/indexing/details/A23518>, accesat la data de 14. 05.2019;
 - Strochi, Lucian *Cazul-Vasile-Voiculescu*, disponibil la adresa: <http://lucianstrochi.ro/2015/06/20/cazul-vasile-voiculescu/> , accesat la data de 14.05.2019;
 - Zamfir, Mihai, *Vasile Voiculescu (1884-1963). Clasici revizitați*, în *Viața Românească* 3-4/2014, disponibil la adresa: <http://www.viataromaneasca.eu/revista/articol/1773/>, accesat la data de 15.05.2019;
 - Zeletin, C. D., *Poezia Religioasă a lui V. Voiculescu în Vasile Voiculescu, poetul necredinței noastre*, în *Revista ROST*, anul III. nr. 30, august 2005, disponibil la adresa: <https://www.scribd.com/doc/300692381/Revista-Rost-30-Vasile-voiculescu#>, accesat la data de 16.05.2019.

Lucrări științifice. Articole publicate (rezultate ale cercetării doctorale):

1. Aura-Valentina PANAITIU-CĂȘUNEANU, *Vasile Voiculescu. Texte literare inedite. Re-lecturi. De la psihanaliză la psihocritică*, disponibil la:
http://meridiancritic.usv.ro/uploads/mc_1_2020/II.11.%20Casuneanu%20Panaitiu%20Aura%20Valentina.pdf;
2. Aura-Valentina PANAITIU-CĂȘUNEANU, *Recuperări canonice - Poezia cu tematică religioasă a lui Vasile Voiculescu în discursul critic actual*, disponibil la:
<https://www.gup.ugal.ro/ugaljournals/index.php/cil/article/view/2578/2228>;
3. Aura-Valentina PANAITIU-CĂȘUNEANU, *Personalitatea creatoare a lui Vasile Voiculescu. Filonul tragic al existenței*, disponibil la:
<https://www.gup.ugal.ro/ugaljournals/index.php/cil/article/view/2318>;
4. Aura-Valentina PANAITIU-CĂȘUNEANU, *Vasile Voiculescu, Zahei the blind man-Images of the double*, disponibil la:
<https://revistacil.files.wordpress.com/2016/02/cil-i-2-1.pdf>;
5. Aura-Valentina PANAITIU-CĂȘUNEANU, *Mitul personal în proza lui V. Voiculescu*, disponibil la:
<https://www.gup.ugal.ro/ugaljournals/index.php/cil/article/view/2126>;
6. Aura-Valentina PANAITIU-CĂȘUNEANU, *Despre o posibilă fantasmă și evoluție a ei în construcția mitului personal în discursul liric voiculescian. Sufletul –casă*, în revista Communication interculturelle et Littérature, nr. 1, vol. 1/ 2019, p.131-137; disponibil la:
<https://web.p.ebscohost.com/abstract?direct=true&profile=ehost&scope=site&authtype=crawler&jrnl=18446965&AN=142646102&h=tk5X7MoyaZ3znNKEXCzJ2rCeilg77EQg0lgbQGSUvR7VpXjQIZYJDi3NPKAhM9BeFpoOT9cLN6NIpSYCWHhAOQ%3d%3d&crl=f&resultNs=AdminWebAuth&resultLocal=ErrCriNotAuth&crlhashurl=login.aspx%3fdirect%3dtrue>

[%26profile%3dehost%26scope%3dsite%26authtype%3dcrawler%26jrnl%3d18446965%26AN%3d142646102;](#)

7. Aura-Valentina PANAITIU-CĂȘUNEANU, *Receptarea Sonetelor lui Vasile Voiculescu în articolele de presă literară*; 2019; în vol. „Mediamorfoze V. Reflectare, (de)formare și fake news în spațiul mediatic și cultural”, vol coordonat de Cătălin Negoită, ISBN 978-606-749-501-0, Ed. Tritonic, p.119-129; Conferința Internațională *Cultura și presa în spațiul european*, Galați, 2019, 17-18 mai: Ediția a XI-a cu tema REFLECTARE, (DE)FORMARE ȘI FAKE NEWS ÎN SPAȚIUL MEDIATIC ȘI CULTURAL culturasipresa2019@gmail.com;